

Maa- ja metsätalousvaliokunta
maa-jametsatalousvaliokunta@eduskunta.fi

Lausuntopyyntönnö 11.10.2023 Dnro HE 41/2023

Lausunto Hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024 ja Valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmaksi vuosille 2024—2027

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto kiittää mahdollisuudesta lausua esityksestä. Talousarviossa ja julkisen talouden suunnitelmassa on kaksi erittäin merkittävää rahoituksen leikkausta, jotka eivät tuo todellisia säästöjä. Nämä kaksi leikkausta ovat erittäin haitallisia ja korjattava: CAP-rahoituksen leikkaus ja metsähallituksen luontopalvelujen toimintojen raju leikkaus. Lisäksi lausumme Pohjois-Karjalalle ja metsäisille maakunnille tärkeästä biotaloudesta ja tulevaisuuden metsäpolitiikasta ja yleisiä huomioita budjettiesityksestä.

CAP kansallisen rahoituksen leikkaus peruttava

CAP 2023-2027 suunnitelman toimeenpanoon kohdistuvat kansallisen rahoitusosuuden leikkaukset vaarantavat huoltovarmuuden kriisitilanteessa.

Suomi on ruokaturvan kärkimaita maailmassa korkean omavaraisuusasteensa vuoksi. Ruuan kotimaisuusaste on lähes 80 % ja esimerkiksi leivässä, lihassa ja maitotuotteissa lähes 100 %. Ruotsin vastaava luku on vain noin 50 %. Noin joka viides elintarvike suomalaisissa ruokakaupoissa on ulkomaista alkuperää. Suomalainen ruokavienti on vaatimatonta ja viennistä suuren osan tekee yksi yritys (Valio). CAP toimenpiteillä rakennetaan pohjaa, jotta tämä alihyödynnetty ruokaviennin potentiaali saadaan käyttöön.

Logistisesti Suomi on saari, mikä tarkoittaa haavoittuvuutta kriisiaikana, sillä merikuljetukset ovat pitkälti ulkomaisten toimijoiden varassa. Maatalouden kannattavuus on siis huoltovarmuuskysymys. Kotimaisen maataloustuotannon jatkuvuus on pysyttävä turvaamaan, sillä uhattuna on koko väestöä koskeva ruokaturva. Suomalaisen maatalojen päätuotantosektoreita ovat kasvinviljely ja kotieläintuotanto. Näiden ohella harjoitetaan pienimuotoisesti muuta yritystoimintaa kuten tuotteiden suoramyyntiä ja jatkojalostusta, erilaista urakointia ja sekä metsätaloutta. Arktisena maana Suomessa on lyhyt kasvukausi ja karjanhoidon rooli on merkittävä ruokaturvassa.

Suomalainen maatalous on kriisissä nousevien kustannusten vuoksi. Luonnonvarakeskus ennustaa, että vuonna 2023 maatalouden keskimääräinen kannattavuuskerroin laskee 0,39:ään viimevuoden ennakkolisesta 0,64:stä. Maataloustuotannon arvoa kuvaava kokonaistuotto on tänä vuonna noin 230 000 euroa yritystä kohti. Siitä tukien osuus on 27 prosenttia. Kun kokonaistuotosta vähennetään kaikki tuotantokustannukset, saadaan yrittäjänvoitto, joka osoittaa maatalousyriyten jäävän noin 25 500 euroa tappiolle. Maataloustuotannon lisäksi CAP 2023-2027 suunnitelman rahoitus on ollut merkittävässä roolissa

myös muille maaseudulla toimiville yrityksille, paikallisyhteisöjen elinvoimalle, yhteisöllisyydelle ja palvelujen tuottamiselle. Rahoituskausien vaihdoksissa syntyneet katkokset, tukiehtojen muutokset ja viime vuosien suuret kriisit ovat syöneet pohjaa ja tulevaisuudenuskoa entisestään. Maatalouden ahdinkoon on vastattava ripein toimin, ei leikkauksin.

CAP 2023-2027 suunnitelman muutoksella haetaan vuosina 2025–2027 yhteensä 137,5 miljoonaa euron säästöä. Kansallista rahoitusta leikatessa myös EU:n vastinrahoitus laskee, mikä nostaa lopullisen leikkaussumman miltei 242 miljoonaan euroon. Nämä **leikkaukset eivät tuota säästöä, sillä ne suurentavat Suomen EU-maksuosuutta EU-rahoituksen saannin pienentyessä suhteessa kansallisen rahoituksen leikkaukseen.** Nyt suunnitellut yli 240 miljoonan euron leikkaukset vuosille 2025–2027 uhkaavat puolittaa maaseudun kehittämiseen tarkoitetun yritys- ja hankerahoituksen CAP suunnitelman loppuvuosina. Rahoituksella tuetaan tällä hetkellä laajasti muun muassa vihreän siirtymän investointeja maaseudulle, laajakaista- ja infrahankkeita, sekä maaseudun elinvoimaan liittyviä hankkeita muun muassa osaamiseen, innovaatioihin ja digitalisaatioon liittyen. Tukia jaetaan myös Leader-rahoituksen piiristä, joskaan leikkaukset eivät tule kohdistumaan siihen, sillä Leader rahoitusta suojelee EU-lainsäädäntö (ns. 5 % sääntö).

Alue- ja rakennepolitiikan rahoitusinstrumentit eivät sovellu erilaisen lähtökohtansa vuoksi korvaamaan menetettyä rahoitusta. Ylipäänsä maaseudun toimijoiden edellytykset hakea ja saada tätä rahoitusta ovat heikommalla kuin maakuntakeskusten toimijoilla. Leikkaus osuu erityisen kipeästi suurimman avun tarpeessa oleviin syrjäisten maaseutualueiden toimijoihin. Harvaan asuttujen alueiden elinvoimaisuus ja turvallisuuskysymykset ovat keskeisiä nykyisessä geopoliittisessa tilanteessa.

Esityksessä on tuotu erittäin hyvin esille Ukrainan sodan ja ilmastomuutoksen haasteet Suomelle, muttei juurikaan sitä, miten nämä haasteet korostuvat rajamaakunnissa ja miten näitä vaikutuksia voidaan näillä alueilla lieventää. Esimerkiksi esityksessä mainitaan, että tehtävänä on turvata ruoka, ruokaturvallisuus ja kilpailukykyinen kotimainen ruuantuotanto, mutta monet leikkaukset kohdistuvat näihin toimintoihin. Maaseudun toiminnan turvaaminen erityisesti itäisessä Suomessa ja rajamaakunnissa on entistä tärkeämpää.

Metsähallituksen luontopalvelujen rahoituksen leikkaus iskee luontomatkailuun ja kansalaisten hyvinvointiin

Esitetyt 8 miljoonan euron säästöt Metsähallituksen luontopalveluihin on peruttava. Momentti on ympäristöministeriön hallinnonalalla mutta kuuluisi luontevammin MMM:n alle ja maa- ja metsätalousvaliokunnan on huomioitava esitettyjen säästöjen haitalliset vaikutukset. Säästöt johtaisivat jopa 60 henkilön irtisanomisiin ja lisäksi määräaikaisten työsopimusten päättämiseen. Metsähallituksen luontopalvelut hoitavat muun muassa Suomen kansallispuistoja ja retkeilyalueita. Niiden käyttö on korona-ajan jäljiltä korkealla

tasolla ja käyttöpaine suuri. Suosituimmat kansallispuistot kuten Koli, ovat erittäin tärkeitä Suomen matkailulle sekä kansalaisten virkistymiselle ja hyvinvoinnille. Kansallispuistojen ja retkeilyalueiden kunnossapito on tärkeä edellytys Suomen matkailulle, joka pitkälti perustuu luontomatkailuun.

Biotalous ja tulevaisuuden metsäpolitiikka luovat edellytyksiä kansakunnan vauraudelle

Esityksessä on nostettu esille biotalouden uudet liiketoimintamahdollisuudet sekä metsäluonnon hoidon edistäminen ja luonnonvarojen kestäväään käyttöön perustuvan liiketoiminnan kehittäminen. Tämä on hyvä asia ja liittyy myös Kansallisen biotalousstrategian toteuttamiseen ja tuen ja rahoituksen tulee kohdistua paitsi puuaineisiin, myös ei-puuaineisiin tuotteisiin ja palveluihin. Tähän liittyy myös tarve kehittää metsänomistajien tulonmuodostusta monipuolisemmaksi vastaamaan nykyaikaisen metsänomistajan ja metsätalouden tarpeisiin. Tulevaisuudessa metsänomistajan tulisi saada tuloja myös hiilensidonnasta ja -varastoinnista, kaupallisesta (ei virkistyskäyttöön kuuluva kotitarvesienestys ja marjastus) sienien ja marjojen hyödyntämisestä sekä matkailusta. Matkailun liikevaihto vuonna 2019 oli 21 miljardia euroa ja matkailussa luontomatkailun osuus on kasvava. Luontomatkailussa Suomen valttina on nimenomaan metsäluonto. Luonnontuotealan kokonaisliikevaihto oli vuonna 2020 780 miljoonaa euroa ja alalla toimii useita satoja pienyrityksiä. Molemmat alat ovat siis varsin merkittäviä, tarjoavat liiketoimintamahdollisuuksia ja ovat luonnosta ja metsistä riippuvaisia. Luontomatkailu ja luonnontuotteiden kaupallinen hyödyntäminen tapahtuvat kuitenkin pääsääntöisesti muiden omistamalla alueilla ilman, että maanomistaja hyötyy tuloista. Metsien omistus on Suomessa pirstaloitunutta; yksityiset omistavat metsäpinta-alasta 44 % (yli 550 000 metsänomistajaa) ja valtio (Metsähallituksen hallinnoima) kolmanneksen. Pohjois-Karjalassa yksityisen metsäomistuksen osuus on yli puolet. **Budjetissa tulisi esitettyjä kehittämisvaroja kohdistaa myös siihen, että luotaisiin mekanismi sille, millä ehdoilla ja sopimuksilla kaupallista toimintaa saa toisen omistamalla maalla harjoittaa, jotta myös maanomistaja hyötyy taloudellisesti toiminnasta.** Tämä tukisi myös ilmastotavoitteiden saavuttamista ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä, sillä metsänomistajilla olisi kiinnostusta ottaa metsienkäsittelyssä huomioon myös nämä seikat (maisema, marjastusalueet, jne.). Samalla alan pienyritysten toiminnan kehittäminen pitkäjänteisesti mahdollistuisi.

Vihreään siirtymään ja uusiutuvaan energiaan kohdistetaan mittavia tukia ja tuodaan esille tarve vauhdittaa uusiutuvan energiantuotantoon liittyvää ympäristölupamenettelyä osana REPower EU toimien jalkauttamista. **Tuuli- ja aurinkovoiman tuotanto on vahvassa nousussa ja tuo mukanaan maankäytön muutosten haasteet. Energiainfran rakentaminen muuttaa maankäyttöä metsämaasta energiantuotantoon ja tämä vaikuttaa hiilinieluihin ja -varastoihin sekä aiheuttaa osaltaan metsäkatoa, minkä torjuntaan meitä velvoittaa voimassa oleva EU:n metsäkatoasetus.** Nykyisin satoja hehtaareja

metsää voidaan kaataa uusiutuvan energiantuotannon nimissä, ilman että sen vaikutuksia metsien hiilivarastoihin, hiilensidontaan tai metsä- ja luontokatoon tarvitsee ottaa millään tavalla huomioon. Tämä tulee rasittamaan entistä enemmän myös puuntuotantoon keskittynyttä metsätaloutta, tuo paineita mm. hiilinielujen säilyttämiseen, vaikka syy niiden häviämiseen on energiainfran rakentaminen. Uusiutuvan energian tuotannon lisäämiseen tarvitaan lisää resursseja maankäytön suunnitteluun ja selkeytystä lupamenettelyihin (mm. aurinkoenergia), ei oikoteiden luomista, jotta voimme välttää metsäkadon. Tässä on myös selkeä eriarvoisuus verrattuna maatalouden investointeihin. Niissä on olemassa taloudelliset sanktiot (mm. tukien takaisinperintä) mikäli investoinnin todetaan aiheuttavan metsäkatoa.

Kiertotalouteen liittyvä biokaasun tuotannon tukeminen on hyvä ja kannatettava. Biokaasun tuotanto on todellinen uusiutuvan energianmuoto, vaikka sen käyttö perustuukin polttoon. Siinä hyödynnetään ihmisen tuottama jäte ja on erinomainen käyttökohde maatalouden sivuvirroille. Sivutuotteena saatava ravinnemateriaali on laadukas lannoite maataloudelle ja toteuttaa ravinteiden kierrätyksen tavoitetta. Samalla toteutetaan tehokkaasti käytännössä EU:n maaperästrategiassa ja ennallistamisasetuksessa mainittua tavoitetta turvata maaperän terveys ja vähentää kemiallisten lannoitteiden määrää.

Metsätalouden tukijärjestelmä Kemera poistuu ja tilalle tulee METKA. Metkasta on poistettu metsitystuki. Tilalle tulee erillinen **Joutoalueiden metsittämisen tuki. Tämä on erittäin hyvä, sillä maankäytön muutokset, erityisesti energiantuotantoon liittyvän infran rakentamisen vuoksi, tuottavat satojen hehtaarien aloilla metsäkatoa, jota on kompensoitava uusien metsäalueita perustamalla. Metkassa mukana oleva taimikon ja nuoren metsän hoito, pienpuun keruun tukeminen on hyvä asia.** Suomessa kuntien lämpölaitokset on siirretty turpeenkäytöstä energialähteenä puubiomassan hyödyntämiseen. Tämä edellyttää taimikonhoidon ja ensiharvennuksen rästien hoitamista, sillä niissä on hyvää raaka-ainetta energiakäyttöön. Suomessa tällä on hetkellä puutteellisesti hoidettuja taimikoita ja nuoria metsiä 1,8 milj. ha, joista Pohjois-Karjalassa yli 130 000 ha, joten tälle rahoitukselle on tarvetta.

Kalakantojen elinvoimaisuuden parantamiseksi määrärahaa käytetään kalan kulkua, kalakantojen luontaista lisääntymistä ja monimuotoisuuden ylläpitoa edistävien hankkeiden toteuttamiseen. Tämä on tärkeää, sillä moni virtakutuinen lohikala on menettänyt lisääntymismahdollisuutensa. Tukea tulisi käyttää siten, että saadaan merkittäviä tuloksia aikaan. Esimerkiksi Palokin koskien patojen purku ei edisty pelkästään investointiohjelman kirjauksella. Yhteisen tahtotilan löytymiseksi tarvitaan todellisten kustannusten kartoitus sekä aktiivinen ja rakentava vuoropuhelu osapuolten kesken.

Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaamisessa arvioidaan kotieläinvahinkojen pysyvän ennallaan. Kuitenkin samanaikaisesti suurpetojen määrä nousee koko ajan. Määrärahan budjetointi voi osoittautua nopeasti

riittämättömäksi ellei esimerkiksi suden kannanhoidollisen metsästyksen osalta edistytä.

Yleisiä huomioita budjettiesityksestä

MMM:n hallinnonalle on esitetty 1 %:n vähennystä kokonaismenoihin. Näemme positiivisena ja erittäin tärkeänä alan tutkimus- ja kehittämistoiminnan turvaamisen: LUKE:n määräraha kasvaa hieman ja Euroopan metsäinstituutille EFI:lle on varattu nykyiset 1,6 miljoonaa euroa.

Maaseudun kehittämisen alla olevista maatalouden aloittamis- ja investointituista leikataan melko paljon. Maa- ja elintarviketalous on kokonaisuutena miinuksella. Viljelijöiden nykyinen haasteellinen tilanne ja huoltovarmuus huomioiden tukia tarvittaisiin kipeästi.

Luonnonvaratalouteen on melko isoja säästöjä mm. kalatalouteen ja kestävään puuntuotantoon. Kalapuolen hankkeita olisi tärkeä edistää, ne luovat edellytyksiä kotimaiselle elintarviketuotannolle ja -viennille. Kun kotimaisen puun käyttö kasvaa, metsänhoitoon olisi tärkeä panostaa nykyistä enemmän.

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto

Markus Hirvonen
maakuntajohtaja

Lisätietoja:

Sari Koivula, metsä- ja ilmastoasiantuntija
sari.koivula@pohjois-karjala.fi
puh. 0405186326

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu. Voitte tarkastaa allekirjoituksen oikeellisuuden kirjaamosta.